

ЕЛЕМЕНТИ ОБЛІКУ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА АПК

В. М. Орел, д.е.н., доцент, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Підприємства АПК на сьогоднішній день посідають провідне місце в нашій країні, тому дослідження їх та розвиток дуже важливий задля економічного зростання. Адже комплексний розвиток високоефективного і конкурентоспроможного виробництва продукції всіх сфер АПК ґрунтується на продовольчій безпеці країни, нарощуванням і ефективним використанням експортних зв'язків щодо продажу продукції та забезпеченням якістю продуктами всіх жителів нашої держави. Тому невід'ємною складовою у цій всій структурі займають елементи обліку, які допомагають аналізувати, підбивати, групувати та визначати показники діяльності всіх структур АПК.

Ключові слова: елементи обліку, система управління, планування, внутрішнє середовище, функції управління, прогнозування, економічний аналіз, управління.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Застосування елементів обліку в функціональному управлінні агропромислових підприємств є невід'ємною складовою та ланкою в економічному потенціалі для підприємницьких бізнес-структур. Саме правильне їх застосування і використання направлене на теоретичну і практичну значущість АПК. Але недостатній ступінь обґрунтованості з урахуванням сучасного стану вітчизняної економіки та велику кількість змін, що відбуваються та відбудуться в сільському господарстві, визначили вибір теми, задля стабільного функціонування та ефективного управління в народній галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Останні дослідження та публікації в сфері АПК, а саме облікового процесу, що в ньому відбувається знайшли своє застосування в публікаціях таких видатних вчених, як Андрійчук В.Г., Коваленко А.С., Нелел В. М., Саблук В.П., Савицька В.Г., Смірнова Т.В., Юрчишин В.В., Широбоків В.Г. та ін. Також важливо враховувати те, що дослідження теоретичної та практичної реалізації функцій управління та її облікових складових на підприємстві пов'язано з дослідженням тих вирішуваних завдань в ході яких також має своє місце в державній системі управління. Незважаючи на велику кількість публікацій, присвячених структурі АПК в більшості своїй ці дослідження стосуються окремих питань методологічного і теоретичного характеру процесу управління, внутрішнього середовища та інших процесів всі ці питання залишаються досліджуваними, адже кожного року змінюються законодавчі норми та закони в аграрному секторі економіки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета даної теми полягає, щоб на основі елементів обліку, управління та її елементного складу, розробити концепцію ефективного

управління агропромислових підприємств, що включає визначення складу керуючих впливів, методів та інструментів фінансової складової та механізм її внутрішнього середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В управлінні підприємства АПК досі недостатньо розроблена класифікація елементів обліку за чітко визначеними ознаками. Так званий функціональний підхід до управління зазвичай представляється як логічна серія етапів, які може вибирати керівник, щоб здійснювати процес управління. Розподіл єдиного процесу управління нерозривно пов'язаний з елементами системи управління як інтегрованого процесу, спрямованого на досягнення чітко визначеної мети та виходу сільськогосподарської продукції на зовнішній та внутрішній ринок. Виділення кожного елемента окремо робиться в процесі дослідження і на практиці є досить умовним, тому що вони зазвичай частково збігаються і переплітаються, часто неможливо визначити, коли підприємство досліджує або виконує тільки одну функцію або де одна функція закінчується, а інша починається. Але ж все ж таки можна виокремити такі елементи для функціонального управління як: **планування** є одним з найважливіших елементів обліку в напрямку планової роботи в галузі управління якістю АПК є планування якості продукції[2]. Під плануванням якості продукції розуміється встановлення обґрунтованих завдань по її виробництву з необхідним значенням показників якості та завдань момент або на протязі заданого інтервалу часу. Планування підвищення якості продукції АПК опирається на наукове та обґрунтоване прогнозування потреб внутрішнього і зовнішнього ринку. При цьому велике значення в правильному обґрунтуванні планів підвищення якості набуваються використання даних про результати експлуатації продукції, узагальнення та аналіз інформації про фактичність рівень її якості.

Дієвість планування підвищення якості повинна забезпечуватись на різних рівнях управ-

ління та етапах життєвого циклу виробів, включаючи проектування, виробництво та експлуатацію. Підвищення якості повинна вмішувати в собі необхідні матеріальні, фінансові, трудові ресурси, а також плановані показники по підвищенню якості розрахунку економічної ефективності агропромислового комплексу.

Управління - це складний, безперервний процес, який передбачає виконання таких функцій: планування, організації діяльності, мотивації і контролю. Реалізація управлінських функцій на підприємствах АПК спрямована на досягнення ефективної роботи підприємства в галузі сільського господарства.

Управління являється частиною управлінської діяльності. Вона формує структуру підприємницької системи сільського господарства. Неможливо знайти один, універсальний принцип класифікації функцій управління. Різні принципи розподілу одного і того ж обсягу управлінської роботи відбувається не тільки під впливом об'єкта цього управління, а й під впливом законів, які розробляються для регулювання та формування сільського господарства.

Функції, які використовуються в процесі управління, залежать від типу організації та підприємства, від розмірів організації, від сфери її діяльності та напрямку виробництва, від функцій всередині організації і ще від багатьох чинників.

Ефективність діяльності підприємства АПК, його становлення та конкурентоспроможність на ринку в першу чергу залежать від стратегії розвитку підприємства і стратегічних типів управління. Під стратегією підприємства розуміється певний напрям розвитку, план досягнення його цілей та вихід на ринок конкурентів і отримання запланованих показників ефективності підприємства.

Основні стратегії розвитку підприємства АПК включають в себе:

- *концентрованого зростання*, що включає посилення позиції на ринку сільського господарства, розвиток цього ринку та вихід продукту на рівень споживання;
- *інтегрованого зростання*, що включає придбання власності;
- *диверсифікованого зростання*, що включає виробництво нових продуктів споживання;
- *скорочення*, що включає скорочення бізнесу в зв'язку зі змінами на ринку АПК[4].

Наступним елементом для функціонування підприємства АПК служить та відіграє важливу роль такий елемент як:

Внутрішнє середовище - воно містить в собі працівників, сільськогосподарську техніку, технології виробництва, інформацію, економіку, організаційну структуру підприємства. Внутрішнє середовище агропромислового підприємства можна розглядати як з точки зору порівнянь показників статистики так і розгляду графіку динаміки процесів. Внутрішнє середовище включає в собі

всі основні елементи і підсистеми, які забезпечують процес виробництва продукції і послуг і процес управління, що складається в розробці і реалізації управлінських рішень на базі сільського господарства. Діяльність підприємства, що спеціалізується на виробництві продукції сільського господарства охоплює також економічні, соціальні, технологічні, інформаційні та інші процеси.

Всі внутрішньо-організаційні процеси в рамках організаційної структури, яка відображає внутрішню будову підприємства, яке склалося на ньому поділ праці, зв'язку та взаємодія його підрозділів. Організаційна структура закріплює завдання, функції, права та обов'язки за кожним структурним підрозділом. Існують різні варіанти побудови агропромислового підприємства - від жорсткого централізованого до гнучкого, динамічного. Від вибору типу організаційної структури, вмілого проектування і своєчасної зміни багато в чому залежить ефективність діяльності підприємства в цілому.

Елементи системи управління як і будь-яка інша система складається з елементів, які об'єднані воєдино метою функціонування. При цьому особливо важливо виділяти суб'єкт і об'єкт управління, основні елементи системи управління. Кожен елемент підлягає дослідженню, щоб забезпечити цілісність дослідження системи управління.

Що ж до системи управління підприємством АПК, то воно включає такі елементи, як:

- *функції управління агропромислового підприємства;*
- *організаційну структуру управління промисловістю;*
- *персонал управління;*
- *технічні засоби виробництва;*
- *інформація;*
- *методи управління на підприємстві;*
- *технологія виробництва;*
- *фінансові ресурси;*
- *управлінські рішення.*

Дослідження такого елемента системи управління на підприємствах АПК, як функції має велике практичне значення, так як вони визначають структуру органів управління підприємства та напрями споживання продукції. До функцій управління сучасним агропромисловим підприємством відносять: планування, маркетинг, фінанси, організацію, виробництво, інновації, інформацію і соціальний розвиток.

Свідомий вплив людини на об'єкти, процеси сільського господарства, здійснюване з метою надання певної спрямованості економічної діяльності для отримання бажаних результатів. Процес управління складається з окремих етапів, які можна розглядати як види управління, які все одно з'єднуються в єдине ціле незважаючи на різні напрямки агропромислового комплексу. До універсальних видів обліку можна віднести **про-**

гнозування та економічний аналіз.

Прогнозування спирається на накопичений досвід сільських та народних господарств, а також поточні припущення щодо майбутнього і дозволяє оцінити перспективи розвитку підприємства на основі аналізу кон'юнктури ринку і зміни ринкових умов на майбутній період[1].

Економічний аналіз, здійснюваний на рівні окремого агропромислового підприємства, зазвичай називається аналізом господарської діяльності і являє собою вивчення і оцінку використання всіх видів господарських ресурсів і результатів роботи підприємства з метою підвищення їх ефективності. Економічний аналіз і його складова частина - фінансовий аналіз є невід'ємною частиною розробки практично всіх видів бізнес-планів і суттєвими елементами управління фінансами в цілому.

Облік забезпечує збір, систематизацію та узагальнення даних, необхідних для управління на підприємстві. Облік - головна складова в системі внутрішнього управління будь-яким підприємством незалежно від виду діяльності.

Механізм управління повинен вирішувати цілі і завдання, що стоять перед підприємством, при цьому необхідною умовою ефективною діяльності раціонально будувати організаційні та виробничі структури господарства. На структуру господарства впливає значна кількість факторів, до найважливіших з яких відносяться: галузь підприємства, обсяг і номенклатура виробництва, рівень технологічних процесів, спеціалізація і кооперування підприємства.

Система економічних та облікових робіт на підприємстві АПК може виконувати як невеликий відділ, так і складний комплекс структурних підрозділів, до складу якого відділи, філії, господарські одиниці, бюро, групи та ін.. Бухгалтерська служба - це (в залежності від масштабів підприємства) головний бухгалтер, бухгалтерія, управління бухгалтерського обліку і будь-який інший структурний підрозділ, на який покладено функції ведення обліку руху коштів і формування бухгалтерської та фінансової звітності підприємства[5].

Найважливішим напрямком планової роботи в галузі управління якістю є планування якості продукції, що вирощується, виробляється та випускається. Під плануванням якості продукції розуміється встановлення обґрунтованих завдань по її вирощуванню та випуску з необхідними значеннями показників якості на заданий момент або протягом заданого інтервалу часу. Планування підвищення якості повинно спиратися на науково обґрунтоване прогнозування потреб внутрішнього і зовнішнього конкурентного ринку сільського господарства. При цьому велику роль в правильному обґрунтуванні планів підвищення якості набувають використання даних про результати експлуатації продукції, узагальнення та аналіз інформації про фактичний рівень її якості.

Планування підвищення якості продукції повинна забезпечуватися тим, що воно здійснюється на різних рівнях управління та етапах життєвого циклу виробів, включаючи проектування, виробництво і експлуатацію. Плани підвищення якості повинні забезпечуватися необхідними матеріальними, фінансовими і трудовими ресурсами, а плановані показники і заходи щодо підвищення якості ретельно обґрунтовуватися розрахунками економічної ефективності. Процес управління АПК підприємства являє собою систему адміністративних органів і управлінських структур, за допомогою яких вирішуються основні завдання та досягаються цілі підприємства, відбувається процес встановлення внутрішніх зв'язків між елементами, що утворюють структуру підприємства. Структура агропромислового підприємства відображає:

- цілі та завдання підприємства;
- функціональний розподіл праці і обсяг повноважень працівників;
- облік стану середовища підприємства.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. На сьогоднішній день у сільськогосподарському виробництві України значно загострилися кризові явища: значно впали обсяги валової продукції, занепало використання природних ресурсів, знизилася родючість ґрунтів, проходить дисбаланс між галузями рослинництва і тваринництва. Досить відчувається відсутність фінансових коштів для здійснення модернізації та якогось покращення на господарських об'єктах. Поряд з цим різко погіршилося забезпечення галузей АПК висококваліфікованими кадрами та здійснення облікових фінансових процедур задля прозорості процедур агропромислових комплексів. Задля покращення та подолання кризових явищ в агропромисловому комплексі України слід в першу чергу прискорити аграрну реформу та розвивати інфраструктуру аграрного ринку, посилити державне регулювання щодо фінансового стану підприємств[6]. **Проведення аграрної реформи в Україні** повинно бути направлене на здійснення економічно ефективного агропромислового виробництва, поглиблення ступеня переробки та покращання зберігання сільськогосподарської продукції, удосконалено системи облікового процесу. Згідно цього потрібно формувати ринок землі, запровадити систему кредитування сільськогосподарських товаровиробників;

фінансування організаційних заходів щодо здійснення аграрної реформи на регіональному рівні, розвиток мережі інфраструктури сервісного обслуговування, заготівель, оптової торгівлі; ефективне використання наявного земельного фонду. Вирішення проблеми забезпечення населення України основними видами продовольства потребує значного збільшення обсягів їх виробництва на основі фінансової підтримки вітчизня-

ного товаровиробника. модернізації засобів механізації, а також правильного облікового процесу на кожному господарстві агропромислового об'єкту.

Список використаної літератури:

1. Герасимів З.М. Сталий розвиток сільського господарства / З.М. Герасимів // Агросвіт. – 2016. - № 9. – С. 16-19.
2. Добринін, В.А. Актуальні проблеми економіки АПК. Уч. посібник / В.А. Добринін. - М.: Видавництво МСХА, 2015. - 280 с.
3. Копистенко О.В. Теоретичні основи конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції // Економіка АПК. – 2010. – №1. – С. 61-63.
4. Лупенко Ю.О. Розвиток аграрного сектору економіки України: прогнози та перспективи / Ю.О. Лупенко // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2015. – Випуск 2(4). – С. 30-33.
5. Ситник В.П. Формування і реалізація державної політики розвитку матеріально-технічної бази АПК в Україні. — «Економіка АПК» №2, 2003, с.23.
6. Шабанін В. С.Стан та напрямки оновлення і розвитку матеріально-технічної бази сільського господарства в Україні // Економіка АПК – 2002 №8
7. Щегович О.С. Використання зарубіжного досвіду державного регулювання економіки АПК в Україні // Економіка АПК. – 2009. – №1. – С. 140-146.

Орел В.М. Элементы учета как неотъемлемая составляющая функционального управления предприятия АПК

Предприятия АПК на сегодняшний день занимают ведущее место в нашей стране, поэтому исследование их и развитие очень важно для экономического роста. Ведь комплексное развитие высокоэффективного и конкурентоспособного производства продукции всех сфер АПК основывается на продовольственной безопасности страны, наращиванием и эффективным использованием экспортных связей по продаже продукции и обеспечением качества питания всех жителей нашего государства. Поэтому неотъемлемой составляющей в этой всей структуре занимают элементы учета, которые помогают анализировать, подводить, группировать и определять показатели деятельности всех структур АПК.

Ключевые слова: элементы учета, система управления, планирования, внутренняя среда, функции управления, прогнозирования, экономический анализ, управление.

Orel V.M. Elements Accounted For As An Integral Component Functional Management Of Agricultural Enterprises

Abstract. Agribusiness today occupies a leading place in our country, because their research and development is important for economic growth. After the development of highly complex and competitive production in all spheres of agribusiness food security based on country capacity and effective use of connections on export sales and providing quality products all the inhabitants of our country. Therefore, an integral part of this whole structure take account elements that help analyze, sum, group performance and identify all structures of AIC.

Keywords: elements of accounting, control system planning, internal environment management, forecasting, economic analysis, management.

Дата надходження до редакції: 16.04.2017

Рецензент: д.е.н., професор Красноручський О.О.